

§ 132

Kulttuurin ja vapaa-ajan olosuhteiden suunnitteluperiaatteet

HEL 2018-006718 T 00 01 00

Päätös

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunta päätti käynnistää kulttuurin ja vapaa-ajan olosuhteiden suunnitteluperiaatteiden laatimisen liitteenä olevan aikataulun ja alustavan työsuunnitelman mukaisesti.

Lautakunta päätti hyväksyä seuraavat periaatteet pohjaksi suunnittelu-työlle:

1. Kasvava kaupunki tarvitsee myös kasvavat kulttuurin ja vapaa-ajan palvelut. Suunnittelussa otetaan huomioon kaupunginvaltuuston 26.10.2016 hyväksymän Helsingin yleiskaavan linjaukset sekä viimeisimmät väestöennusteet.
2. Palvelujen saatavuutta katsotaan kuntalaiskohtaisen mitoituksen sijaan saavutettavuuden näkökulmasta. Saavutettavuutta tarkasteltaessa kiinnitetään erityistä huomiota lasten ja nuorten, ikäihmisten sekä eri tavoilla toimintarajoitteisten mahdollisuuksiin kokea ja tehdä asioita.
3. Erityistä huomiota kiinnitetään koulutilojen hyödyntämiseen vapaa-ajan toiminnan tiloina.
4. Tarkastelussa katsotaan kulttuurin ja vapaa-ajan palveluja kaupunkilaisen näkökulmasta riippumatta siitä, kuka palvelut tuottaa. Tavoitteena on, että kaupunki voi nykyistä paremmin luoda mahdollisuuksia kansalaisille sekä yleishyödyllisille ja kaupallisille toimijoille tuottaa kulttuurin ja vapaa-ajan olosuhteita.
5. Vapaa-ajan toiminnan olosuhteissa otetaan huomioon väestönkasvu, eriarvoisuuden torjuminen ja elinvoiman lisääminen. Erityisesti kiinnitetään huomiota Helsingin asemaan Suomen pääkaupunkina ja siihen, miten kulttuurin ja vapaa-ajan mahdollisuuksilla voidaan kasvattaa Helsingin eri alueiden houkuttelevuutta ja matkailullista vetovoimaa.
6. Suunnittelussa otetaan huomioon digitalisaation vaikutus vapaa-ajan käyttäytymiseen.
7. Suunnittelutyötä tehdään yhteistyössä muiden toimialojen, kulttuurin ja vapaa-ajan yleishyödyllisen kentän sekä kaupallisten toimijoiden kanssa.

19.06.2018

Asia/3

Esittelijä

kulttuurin ja vapaa-ajan toimialajohtaja
Tommi Laitio

Lisätiedot

Tommi Laitio, kulttuurin ja vapaa-ajan toimialajohtaja, puhelin: 310 89045
tommi.laitio(a)hel.fi

Liitteet

1 Kulttuurin ja vapaa-ajan olosuhteet, kuvak 19.6.2018, liite

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Päätösehdotus

Päätös on ehdotuksen mukainen.

Esittelijän perustelut

Lähtökohta

Kulttuurin ja vapaa-ajan palvelut luovat edellytyksiä helsinkiläisten ja Helsingin vieraiden henkiselle ja fyysiselle hyvinvoinnille; ylläpitävät, jatkavat ja tallentavat sivistystä; luovat mahdollisuuksia aktiiviselle kansalaisuudelle sekä kasvattavat Helsingin vetovoimaa ja elinvoimaisuutta. Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala tuottaa vuodessa helsinkiläisille ja sen vieraille yli 20 miljoonaa kokemusta.

Toimitilat muodostavat merkittävän osan kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan palveluista. Toimiala on vuokrannut 298 800 m² tilaa kaupunkiympäristöltä, joista osa on kaupungin omistamia tiloja ja osa ulkopuolelta vuokrattuja. Toimialalla on 176 kohdetta Helsingissä ja sen ulkopuolella. Lisäksi liikunnan palvelukokonaisuus omistaa 26 400 m² liikuntatiloja ja 3 834 hehtaaria ulkoilualueita ja puistoja.

Kulttuurin ja vapaa-ajan palveluja tuottavat kaupungin lisäksi myös yksityiset ja yleishyödylliset toimijat. Kaupunki tukee kulttuurin ja vapaa-ajan palvelujen tuotantoa avustuksilla, yhteistyökumppanuuksilla, tiedolla, tiloilla ja tilankäyttöavustuksilla, lainoilla sekä subventoiduilla vuokrilla. Kaupungin avustus-, subventio- ja muut tukimallit ovat historian tuottamia ja vaativat uudelleenarviointia.

Helsingissä on nähtävissä selvä kaupunkikulttuurin nousu ja vahvistuva helsinkiläinen identiteetti. Helsingin uusi osallisuus- ja vuorovaikutusmalli korostaa yhteistyötä kansalaisten ja yhteisöjen kanssa. Helsingistä ja helsinkiläisyydestä ollaan ylpeitä. Helsinkiläiset ihmiset, yleishyödylliset yhteisöt ja yritykset haluavat parantaa kaupunkia teoilla ja aloit-

teilla, joihin kaupungin on muodostettava näkemys. Nyt kannanotto on liian reaktiivista. Tarkastelu keskittyy nyt liikaa yksittäisiin hankkeisiin ilman selkeää pitkän aikavälin strategiaa tai linjauksia alueiden tasavertaisuudesta.

Matkailijoiden kiinnostus muuhunkin kuin tunnetuimpiin kohteisiin ja keskusta-alueeseen on kasvamassa. Nähtävyysskeskeisen turismin rinnalle on kehittymässä matkailijaryhmä, joka haluaa tutustua kohteeseen arkielämään. Heille kulttuurin ja vapaa-ajan toiminnot ovat kiinnostavia kohteita. Matkailijamäärien lisääntyessä myös keskusta-alueen sisällä tulisi laajentaa kiinnostavien kohteiden hajontaa Helsingin niemellä.

Kaupunginvaltuuston 27.9.2017 hyväksymässä kaupunkistrategiassa todetaan kasvusta seuraavasti:

“Kasvu velvoittaa kaupunkia. Tarvitsemme riittävästi työpaikkoja, asuntoja, päiväkoteja, kouluja, kirjastoja, liikuntapaikkoja ja terveydenhuollon palveluita.(...) Kasvavan kaupungin tarpeet ja kustannustason muutos otetaan huomioon toimintamenojen kokonaismitoituksessa, kohdennettuna erityisesti peruspalveluihin, joissa väestönkasvu suorimmin lisää kustannuksia.”

Helsingissä asui vuodenvaihteessa 2017/2018 vakituisesti 643 272 asukasta. Väkiluku kasvoi vuoden 2017 aikana 8 091 hengellä. Helsingin väkiluku kääntyi nousuun vuonna 2005, ja kasvu on jatkunut sen jälkeen. Suomen väestönkasvu keskittyy Helsingin seudulle ja erityisesti pääkaupunkiseudulle. Koko maan väkiluku kasvoi 9 833 hengellä, mutta Helsingin seudun kasvu oli 18 476 henkeä. Helsingin seudun väestönkasvusta 44 prosenttia oli Helsingin väestömäärän kasvua, 45 prosenttia muun pääkaupunkiseudun kasvua ja 11 prosenttia muun Helsingin seudun kasvua.

Väestömäärän ennustetaan perusvaihtoehdossa kasvavan 700 000 asukkaaseen vuoden 2026 aikana sekä 774 000 helsinkiläiseen vuonna 2050. Suurin väestörakenteen muutos liittyy iäkkäiden helsinkiläisten määrän kasvuun. 75–84-vuotiaiden määrän ennustetaan kasvavan yli 60 prosenttia vuoden 2020 loppuun mennessä, kun suuret ikäluokat vanhenevat. Yli 85-vuotiaiden määrä on 2,5-kertainen vuoteen 2040 mennessä. Myös lasten ja nuorten määrä jatkaa kasvuaan. Peruskoululaisten määrä on kolmasosan suurempi vuonna 2036. Alueista kasvavat luonnollisesti voimakkaimmin ne, joille rakennetaan paljon uutta asumista. Merkittäväntä kasvu on 2027 mennessä Kaakkoisessa suurpiirissä (18 000 asukasta), Keskisessä suurpiirissä (16 000 asukasta) ja Eteläisessä suurpiirissä (10 500 asukasta). (Vuori & Laakso: Helsingin ja Helsingin seudun väestöennuste. Helsinki Tilastoja 12:2017)

Kaupungin kasvun vaikutusta vapaa-ajan palvelutasoon ei ole tällä hetkellä määritelty. Vapaa-ajan Helsinki -työssä laaditaan suunnitteluperiaatteet sille, miten kaupungin kasvu ja eriarvoisuuden torjuminen otetaan huomioon kulttuurin ja vapaa-ajan olosuhteiden kehittämisessä.

Olosuhteet

Olosuhteilla tarkoitetaan tiloja ja alueita, joissa kulttuurin ja vapaa-ajan toimintaa ja palveluja voidaan toteuttaa joko kaupungin itse tuottamana tai muiden järjestämänä. Olosuhteilla tarkoitetaan esimerkiksi sisä- ja ulkoliikuntapaikkoja, venepaikkoja ja satamia, alueellisia kulttuuritiloja, koulurakennuksia, taiteilijoiden työ- ja esitystiloja, kulttuuritaloja, kirjastoja, nuorisotiloja, ulkoilualueita, esiintymislavoja, tapahtuma-alueita, harjoitustiloja, kokoelma- ja näyttelytiloja sekä julkista taidetta.

Toimialan eri palvelukokonaisuuksissa olosuhteiden tuottajien joukko on erilainen. Kulttuurissa ja liikunnassa olosuhteita tuottavat kaupunki, valtio, säätiöt, järjestöt ja yritykset. Kirjaston osalta olosuhteita tuottavat kaupunki, valtio ja korkeakoulut. Nuorisotyön olosuhteita tuottavat kaupunki, säätiöt ja järjestöt.

Lopputulos

Työssä määritellään kaupungin lähtökohtaiset linjaukset vapaa-ajan toiminnan ja palvelujen olosuhteiden kehittämiseksi. Lopputulos on selkeä, mutta toimintaympäristön muutoksiin joustava. Suunnitteluperiaatteet keskittyvät periaatteisiin yksittäisten hankkeiden tai projektien sijaan.

Toimiala näkee, että jo periaatteiden laatiminen on arvokas tapa rakentaa luottamusta ja yhteistyötä kaupunkiorganisaation ja muiden kulttuurin ja vapaa-ajan toimijoiden välille.

Selkeämpi näkemys koko kaupungin vapaa-ajan olosuhteista luo edellytykset paremmalle ja pitkäkestoisemmalle yhteistyölle kumppaneiden kanssa. Periaatteet toimivat myös yksittäisten ehdotusten arvioinnin välineenä sekä viranhaltijoille että lautakunnalle.

Työn tuloksena syntyy päätösasiakirja, joka sisältää ainakin seuraavat osa-alueet:

- Kulttuurin ja vapaa-ajan palvelujen luokittelu saavutettavuuden näkökulmasta. Alustavana jakona käytetään seuraavaa jaottelua:
  - Kävelen ja pyörällä saavutettavat palvelut
  - Joukkoliikenteellä saavutettavat palvelut joukkoliikenteen solmukohdissa
  - Koko kaupunkia palvelevat palvelut

- Kulttuurin ja vapaa-ajan olosuhteiden suunnitteluperiaatteet, joissa suhteutetaan toisiinsa ainakin seuraavat kysymykset
  - Väestönkasvu ja väestörakenteen muutokset
  - Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kunnan perustehdävänä
  - Matkailun ja laajemmin Helsingin vetovoiman edistäminen
  - Eriarvoisuuden vähentäminen
  - Alueiden vetovoima ja houkuttelevuus
- Periaatteiden toteutuminen nyt
- Keskeisimmät tarpeet
- Toimialan omat tilasuunnittelun periaatteet. Alustava luonnos:
  - Kasvava Helsinki: Palvelujen suunnittelun lähtökohtana on kasvava ja muuttuva kaupunki. Palveluja tulee lisätä kaupungin kasvaessa ja kaupungin houkuttelevuuden lisäämiseksi. Vetovoimapalveluja voidaan keskittää mutta niin että matkailua kiinnostavaa aluetta pystytään myös laajentamaan.
  - Saavutettavuus: Palveluverkon kehittämistä ohjaa maantieteellisen etäisyyden sijaan saavutettavuus kävellen ja julkisilla liikennevälineillä. Vapaa-ajan palveluita kehitetään yleiskaava huomioiden.
  - Näkökulmana koko kaupunki: Linjaukset käsittelevät koko asukkaille ja matkailijoille tarjolla olevaa vapaa-ajan kokonaisuutta, jossa palveluja tuottavat kaupungin lisäksi myös yleishyödylliset ja yksityiset toimijat. Toimiala ohjaa koko ekosysteemin kehittämistä.
  - Yhdenvertainen vapaa-aika: Kaikilla asukkailla on oltava todelliset mahdollisuudet käyttää kulttuurin ja vapaa-ajan palveluita. Alueellisissa ratkaisuissa otetaan huomioon alueiden erot ja asukkaiden toiveet. Toimialan palvelut ja tilat tuovat yhteen erilaisia helsinkiläisiä.
  - Laatu: Tilojen tehokas ja turvallinen käyttö varmistetaan suunnittelemalla ne monikäyttöisiksi ja muunneltaviksi. Toimialan tilat toimivat alustana yritysten, yhteisöjen ja kansalaisten toiminnalle ja innovaatioille.
  - Osallisuus: Tilat suunnitellaan osallistaen kumppaneita ja kuntalaisia.
- Ehdotukset olosuhteisiin liittyvien avustus-, yhteistyö-, subventio- ja tukimenetelmien uudistamiseksi

Kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnalle raportoidaan työn etenemisestä säännöllisesti. Suunnitteluperiaatteet tuodaan kulttuuri- ja vapaa-aikalautakunnan päätettäväksi syksyllä 2019.

Osallisuus ja vuorovaikutus

Periaatteiden uudistaminen tehdään Helsingin uuden osallisuus- ja vuorovaikutusmallin mukaisesti. Työssä hyödynnetään asiantuntemusta myös kaupunkiorganisaation ulkopuolelta, siinä tarkastellaan kunta-laisten ja yhteisöjen toimintamahdollisuuksia sekä huolehditaan yhdenvertaisista osallistumismahdollisuuksista.

Suunnittelutyöhön otetaan tueksi ulkopuolinen palvelumuotoilukumppani. Työn etenemisestä ja siinä syntyvistä aineistoista viestitään avoimesti ja keskustelevasti. Työlle perustetaan lisäksi toimialan sisäinen projektiryhmä sekä ohjausryhmä, johon kutsutaan myös kumppaneiden ja kansalaistoiminnan edustajia. Ohjausryhmän puheenjohtajana toimii toimialajohtaja.

Työn aikana tulee kuulla ainakin seuraavia ryhmiä:

- Kaupunkilaiset
- Kaupunginkanslian ja muiden toimialojen edustajat
- Helsinki Marketing
- Kulttuurin ja liikunnan avustusten piirissä olevat toimijat
- Kansalliset kulttuurin ja vapaa-ajan järjestöt ja yhteisöt
- Asukasaktiivit
- Nuorisoneuvosto, vanhusneuvosto, vammaisneuvosto
- Sosiaalisen median kaupunkiyhteisöt
- Lautakunnan ja jaostojen jäsenet
- Kaupunkiakatemia, Cupore ja muut kaupunkikulttuuria ja vapaa-ajan palveluja tutkivat tutkivat ja organisaatiot
- Toimialan henkilöstö
- Vapaa-ajan palvelujen yrittäjät

Työn aikana tehdään myös riittävässä määrin kansainvälistä vertailua. Työn aikana syntyvät aineistot ja analyysit ovat koko kulttuurin ja vapaa-ajan toimijakentän käytössä.

Esittelijä

kulttuurin ja vapaa-ajan toimialajohtaja
Tommi Laitio

Lisätiedot

Tommi Laitio, kulttuurin ja vapaa-ajan toimialajohtaja, puhelin: 310 89045
tommi.laitio(a)hel.fi

Liitteet

1 Kulttuurin ja vapaa-ajan olosuhteet, kuvalk 19.6.2018, liite

Muutoksenhaku

19.06.2018

Asia/3

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano